

**ВЕТЕРИНАРИЯ , ВЕТЕРИНАРИЯ ФАРМАЦЕВТИКАСИ
ЙЎНАЛИШЛАРИДАГИ ТАЛАБАЛАРГА ИНГЛИЗ ТИЛИНИ
ЎРГАТИШНИНГ АҲАМИЯТИ**

Кенжабоев Шокир Абдулхалимович

*Самарқанд давлат ветеринария медицинаси, чорвачилик ва
биотехнологиялар университети Тошкент филиали*

“Ўзбек ва хорижий тиллар”

кафедраси мудири доценти.

Email: shokir29111962@mail.ru

Tel: +998915865962

Аннотация: Ушбу мақолада ветеринария, ветеринария фармацевтикаси ва доришуносликга оид йўналишларда таҳсил олувчи талабаларни инглиз тилида эркин мулоқот юритишга ўргатиш уларнинг касбий компетенцияларини шакллантиришдаги аҳамияти ҳақида сўз юритилади.

Калит сўзлар: Коммуникатив компетенция, лингвистик воситалар, ахборот-коммуникация компетенцияси, ветеринар-фармацевт, ветеринария медицинаси, ветеринар врачлар, врач-провизорлар ва соҳа фармацевтлар.

Аннотация: В данной статье говорится о важности обучения студентов факультетов ветеринарной медицины, ветеринарной фармации и фармации свободному общению на английском языке в формировании их профессиональной компетентности.

Ключевые слова: коммуникативная компетентность, языковые средства, информационно-коммуникационная компетентность, ветеринар-провизор, ветеринарная медицина, ветеринарные врачи, врачи-провизоры и полевые фармацевты.

A

n

n

o Keywords: communicative competence, linguistic means, information and communication competence, veterinarian-pharmacist, veterinary medicine, veterinary doctors, doctor-provisors and field pharmacists.

t

i Мақоланинг **кириш қисмида**, мамлакатимизда таълим тизимини вамаonavий модернизация қилиш, ўқитишнинг нофилологик йўналишлари талабаларига инглиз тилини ўргатиш тамойиллари ва ёндашувларида сезиларли ўзгаришларни назорат қилиш ва таълимнинг ўқувчиларнинг касбий компетенцияларини шакллантиришдаги аҳамияти ҳақида сўз юритилади. **Ушбу мақолада** таълимнинг ўқувчиларнинг касбий компетенцияларини шакллантиришдаги аҳамияти ҳақида сўз юритилади. **Калит сўзлар:** коммуникативная компетенция, лингвистические средства, информационно-коммуникационная компетенция, ветеринар-фармацевт, ветеринария медицина, ветеринарные врачи, врачи-провизоры и полевые фармацевты.

сақлаш ҳамда ривожлантириш учун ахборот технологияларидан етарли даражада фойдалана оладиган мутахассисни тайёрлаш вазифаси турибди. Инглиз тилини ўқитишга келсак, бу вазифа ветеринария соҳаси йўналишидаги талабаларнинг чет тили касбий малакалари билан биргаликда ахборот-коммуникация қобилиятларини шакллантириш ва ривожлантиришнинг муҳимлигини англатади. Хорижий тилларни ўқитиш таълими билан боғлиқ ижтимоий талаб бир неча ўн йиллар давомида ўзгариб,борди, аммо унинг асосий маъноси доимий чет тилини ўзлаштиришга қисқартирилди.

Мақоланинг **назарий жиҳатларина** эътибор берар эканмиз, чет тилларни ўқитиш методикаси ривожланиб бориши билан “чет тилини амалий ўзлаштириш” тушунчасининг ўзи такомиллаштирилди. Нофилологик йўналишдаги мутахассисларни тайёрлашда мажбурий деб ҳисобланадиган кўплаб ваколатлар орасида чет тилини билиш билан боғлиқ бўлган ваколатлар турли хил формулаларда тақдим этилган, аммо шу билан бирга, қоида тариқасида, бу қобилиятни намоён этиш талабини акс эттиради ёки она тили ва чет тилларида оғзаки, ёзма равишда мулоқот қилишга тайёр бўлиш, ижтимоий ва профессионал мулоқот маданияти кўникмаларини шакллантиради.

Олий ўқув юртининг ветеринария ва чорвачилик йўналишларида инглиз тилини ўқитишнинг асосий вазифаси талабанинг чет тилидан коммуникатив компетенциясини шакллантиришдир. Бунда нутқ асосий алоқа воситаси ва асосий ақлий фаолият ҳисобланади. Коммуникатив компетенция атамаси методологияда тилни билиш даражаси кўрсаткичи сифатида кенг қўлланилади. Ушбу атамани Н. Хомский тил компетенциясини “интеллектуал қобилиятлар тизими, эрта болалик даврида ва бошқа кўплаб омиллар билан ўзаро алоқада ривожланадиган билим ва эътиқодлар тизими”¹, деб таърифлаган. Кейинчалик, “Коммуникатив компетенция” кейинчалик Э. И. Багузининг чет тилидаги коммуникатив компетенцияси (компетенцияни реализация қилиш) “инсоннинг чет эл тилидаги баёнотларни ва маълумотларни маълум вазиятга, аниқ мақсадга мувофиқлиги, касбий фаолиятнинг коммуникатив нияти ва вазифаларига мувофиқ равишда тушунишга ва ишлаб чиқаришга тайёрлиги ва қобилияти” сифатида таснифланди.

Мақоланинг **амалий жиҳатларига** эътибор берар эканмиз, таълим жараёнида талабаларнинг инглиз тили коммуникатив компетенциясини шакллантириш жараёни самарадорлигини тизимли равишда баҳолаш керак.

---

¹. Яковлева, С. А. қисқартмалар ветеринария атамаларининг лингвистик хусусияти сифатида (инглиз тили материаллари асосида) // Магистер Dixit. 2011. 36-40 бетлар.

Бунинг учун “Умумий Европа компетенцияси”да таъкидланган ҳар бир субкомпетенцияни шакллантириш кўрсаткичларини билиш зарур.

Биринчиси, тил компетенцияси: субъект нутқининг саводхонлиги; инглиз тилини билиш эркинлиги даражаси; ишлатиладиган лингвистик (лексик, грамматик, фонетик, имло) воситаларнинг хилма-хиллиги; образлилик, экспрессивлик, идиоматик нутқ.

Иккинчиси, нутқ компетенцияси: нутқ фаолиятининг барча турларини муваффақиятли амалга ошириш; аргументация қилишнинг турли усулларига, фикрни тақдим этиш шаклларига эга бўлиш (таҳлил, синтез, таққослаш, умумлаштириш); нутқнинг турли хил алоқа усуллари ва алоқа мақсадига эришиш учун экспрессивлик техникаси.

Учинчиси, ижтимоий-маданий компетенция: она тили ва ўрганилаётган тил маданиятини билиш; она тили ва таржима қилинган тил мамлакати маданиятини ривожлантириш тажрибасини, уларнинг маданияти ўзаро таъсирида таҳлил қилиш қобилияти, шунингдек ўз аксини икки мамлакат тилларида кузатиб бориш; мулоқот жараёнида социолингвистик ва социал-маданий характердаги қийинчиликлар; оғзаки ва ёзма нутқда расмий ва норасмий мулоқот нормаларини ҳисобга олиш.

Тўртинчиси, дискурсив компетенция: коммуникатив баёнотларнинг ҳар хил турларини тушуниш, шунингдек, алоқа мақсадига эришиш учун турли функционал услубларнинг яхлит, изчил ва мантиқий баёнларини қуриш қобилияти; сўзлашув турига қараб лингвистик воситаларни танлашнинг тўғрилиги.

Бешинчиси, стратегик компетенция: лингвистик воситаларнинг этишмаслиги сабабли алоқа жараёнида муваффақиятсизликларни бартараф этиш ва алоқа самарадорлигини ошириш учун оғзаки ва оғзаки бўлмаган стратегиялардан фойдаланиш қобилияти.

Олтинчиси, ижтимоий компетенция: шериклари билан ўзаро муносабат қилиш қобилияти ва истаги; бошқаларга мулоқотни давом эттиришга ёрдам бериш қобилияти, мулоқот иштирокчилари ўртасида тушунмовчилик жараёнида юзага келадиган вазиятларни енгиш учун.

Еттинчиси, касбий компетенция: эгаллаган ва шаклланган чет тили, хусусан инглиз тили бўйича билим, кўникма ва малакаларни касбий мақсадларда, тилни ўрганиш жараёнида муваффақиятли ишлатиш қобилияти. Инглиз тилини ветеринария медицинаси ва доришунослиги йўналишларида ўқитиш бўйича методик адабиётларни, хусусан нутқнинг лексик томонини

---

²Бутина Ю.В., Кораблина М. В. чет тилини ўқитиш жараёнида касбий компетенцияни шакллантириш // замонавий юқори технологияли технологиялар. 2019. Но. 7. 146-150 бетлар;

Ўргатиш тамойилларини, лексик минимални шакллантириш учун лексик бирликларни танлаш принципларини таҳлил қилиш асосида, ривожланиш учун машқ мажмуасига талабларни шакллантириш мумкин.

Касбий йўналтирилган таълим соҳасида инглиз тилини ўзлаштиришнинг мотивацияси ўзга мамлакат ва маданият касблари вакиллари билан жонли мулоқотда қатнашиш истагидан келиб чиқади. Касбий ва меҳнат фаолияти натижасида турли касб эгалари бошқа мамлакатлардаги ҳамкасблари билан профессионал алоқаларни ўрнатиш учун фавқулодда эҳтиёжга дуч келишлари мумкин. Бу уларга янги профессионал даражага чиқишга имкон беради.

Профессионал йўналтирилган тил материални ўрганаётганда талабанинг махсус билимларни олишга бўлган интилиши билан муваффақият ўртасида икки томонлама алоқани ўрнатиш муҳимдир. Инглиз тилидаги профессионал ахборот-коммуникация компетенцияси ўқув жараёнида ижтимоий медиа тармоқларидан фойдаланиш орқали талабалар ўртасида шаклланади. Бундай компетенция, бизнинг фикримизча, ваколатга асосланган, когнитив-коммуникатив, фанлараро ёндашувларнинг бирлигига асосланади. Инглиз тили касбий ахборот компетенциясини шакллантириш мулоқотнинг умумий дидактик принциплари, касбий йўналиш ва ахборот компетенциясининг ўзига хос услубий принципларига асосланади, бу ветеринария медицинаси ва бошқа шу соҳага оид йўналишдаги талабаларга хорижий тилларни ўргатиш жараёнида ижтимоий медиа тармоқларидан самарали фойдаланишни ўз ичига олади.

Ахборот ва интеграциялашув жараёни ниҳоятда кучайган бугунги кунда халқаро ижтимоий-иқтисодий, маданий алоқаларнинг ривожланиши хорижий тилларни ўрганишни ҳаётий заруратга айлантирди. Шу сабабли, мамлакатимизда чет тиллари, хусусан, инглиз тилини узлуксиз таълим тизимининг барча босқичларда, барча йўналишлар ва ихтисосликларда мажбурий фан сифатида ўқитилиши ташкил этилган. Бу жараёнда олий таълимгача талабаларга инглиз тили битта таянч дастур асосида ўқитилади. Олий таълимда иккита йўналиш, яъни хорижий тилларни филологик мақсадларда ўқитиш ва мутахассислик йўналишларида муайян мақсадларга ва касбларга йўналтириб (Language for Specific Purposes, LSP) ўқитилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Фармацевтика тармоғини бошқариш тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5229-сонли Фармони асосида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2017 йил 18 декабрдаги Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги ҳузуридаги “Фармацевтика тармоғини ривожлантириш агентлиги тўғрисида” ги ВМҚ 993-сонли Қарори мамлакатимизда фармацевтика саноатини ривожлантириш мақсад қилинган.

Мазкур қарор ва фармонлар ижросини таъминлашда ветеринария медицинаси ва фармацевтикаси йўналиши талабаларининг чет тили, айниқса инглиз тилини ўрганишлари уларнинг ташқи алоқаларидаги ва мамлакатимиздаги ички фаолиятларида катта илмий ва амалий аҳамиятга эга. Хусусан, фармацевтика соҳасига оид атамаларнинг асосий қисми лотин тилидан ўзлаштирилганлиги, республикамизга турли хориж мамлакатларидан дори-дармонлар келтирилиши, шунингдек, ветеринар врачлар, врач-провизорлар ва соҳа фармацевтларининг шу соҳага оид янгиликлардан мунтазам хабардор бўлиб туришлари зарурати бўлажак доришуносларнинг инглиз тилини яхши билишларини тақозо этади.

Мамлакатимизда ҳозирги кунда 100 дан ортиқ фармацевтика корхонаси фаолият юритмоқда. Соҳага йўналтирилаётган чет эл инвестициялари йилдан-йилга ортиб, халқимизни сифатли дори билан таъминлаш, фармацевтика саноатини янада ривожлантириш борасида кенг кўламли чора-тадбирлар амалга оширилмоқда.

Хулоса қилиб шуни айтиш мумкинки, бугунги кунда хорижий мамлакатлар билан бевосита алоқанинг мавжудлиги, ветеринария ва фармацевтика соҳасида таълим ва илм-фаннинг жадал ривожланаётгани бўлажак ветеринар-фармацевтларга соҳага оид ахборотларни тўплаш, керакли маълумотларни аслиятда ўқий олиш, доришуносликка оид терминларни ўрганиш ва улардан касбий соҳада фойдаланиш заруратини юзага келтирмоқда. Бу эса, ветеринария соҳасида таълим олаётган талабаларнинг инглиз тилидаги билим, кўникма, малакаларини ривожлантиришни тақозо этади. Шундан кўринадики, ветеринария, ветеринария фармацевтикаси ва шу соҳага оид йўналишларда таҳсил олувчи талабаларни инглиз тилида эркин мулоқот юритишга ўргатиш уларнинг касбий компетенцияларини шакллантиришда муҳим амалий аҳамиятга эга бўлиб, бўлғуси ветеринар-фармацевт ва ветеринария медицинаси йўналишидаги талабаларнинг илмий, касбий-соҳавий билимларини ва хорижий мамлакатлар билан ҳамкорликни янада кучайтиришга ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1.Авазов Комил Холлиевич мактабда касбга йўналтириш ишларининг моҳияти, тамойиллари, вазифалари ва мазмуни.”Замонавий дунёда фундаментал ва амалий тадқиқотлар”. 2015 й.№4 Саҳифалар: 112-115.

2.Бутина Ю.В., Кораблина М. В. чет тилини ўқитиш жараёнида касбий компетенцияни шакллантириш. “Замонавий юқори технологияли технологиялар”. 2019. Новосибирск. № 7. 146-150 бетлар;

3.Гейхман, Л. К., Феинбург, Г. Z., Ставцева, В. I. меҳнатни муҳофаза қилиш: инглиз ва рус тилидаги меъёрий ҳужжатларнинг концептуал аппарати //

Жанубий Урал Давлат университети Бюллетени. "Тилшунослик"серияси. 2015. Вол. 12. Но. 3. 38-45 бетлар.

4.А.Гончарова. Английский язык для гостиничного бизнеса =English for the Hotel Industry: учеб.пособие для учащихся нач.проф.учеб.заведений.-2-е изд., испр.- М.: Издательский центр “Академия”, 2007.- 144 с.

5.А.Х.Жўраев, Д.Ю.Хаитов “Ўзбекча инглизча сўзлашгич”. -Т.: Навруз. 2021 й.

6. Васеева, Е. А. инглиз тилидаги биоэкологик терминологиянинг таркибий ва семантик таҳлили (консервация шартлари асосида): аутореф. дис ... Филология фанлари номзоди. фанлар. Санкт-Петербург., 2009. 25 п.

7.Комил Холлиевич Авазов ўрта мактаб таълими профилини танлаш муаммоси . “Таълим дунёси-дунёдаги таълим”. -Т.: 2016 й.Б-111-118

8. Есенина, Е. Ю. Педагогика фани ва касб таълими назариясида терминологияни ўрганиш ва тизимлаштириш усуллари / / ХХИ аср ўқитувчиси. 2012. йўқ.

9. Реформацкий, А. А. тилшуносликка кириш: университетлар учун дарслик / В. А. Виноградов томонидан таҳрирланган. 5тх ед., испр. М.: Aspect Матбуот, 2014. 536 п.

10.Яковлева, С. А. Қисқартмалар ветеринария атамаларининг лингвистик хусусияти сифатида (инглиз тили материаллари асосида). Магистер диссертт. 2011. 36-40 бетлар.